

**STRATEGIA DE
DEZVOLTARE
CULTURALĂ A
JUDEȚULUI HARGHITA
pe perioada 2013-2020**

STRATEGIA DE DEZVOLTARE CULTURALĂ A JUDEȚULUI HARGHITA PE PERIOADA 2013-2020

Cuprins

Prefață	5
PARTEA I: SITUAȚIA ACTUALĂ	
1. Introducere	9
2. Criterii specifice	12
3. Situația actuală – sinteza analizelor profesionale	16
3.1. Studii privind sistemul instituțional cultural județean și regional	17
3.1.1. Studiul cadastral al organizațiilor culturale de peste hotare (2003-2004)	
3.1.2. Modalități de atragere a resurselor la instituțiile culturale din regiune	
3.1.3. Necesitățile de informare și formare ale instituțiilor și organizațiilor culturale din regiune	
3.1.4. Sistemul de relații ale instituțiilor culturale	
3.2. Cercetări privind consumul cultural	21
3.2.1. Studiul Mozaik 2001	
3.2.2. Studii de caz	
3.2.3. Subcultura tineretului	
3.2.4. Consumul de cultură în microregiunea Pogány-havas	
3.3. Opinii despre starea culturii al regiunii.....	27
3.3.1. Texte și întâmplări, procesele de schimbare în spațiul cultural	
3.3.2. Studiu privind activitățile caselor de cultură din zona rurală, starea lor, activitățile culturale ale consiliilor locale	
3.3.3. Imaginea de viitor a elitei din regiune	
3.3.4. Programul Județean “Viziune Culturală”	
3.3.5. Analiza presei: articole culturale în cotidianul Hargita Népe	
3.4. Analize privind modelarea identității regionale și competitivitatea regională.....	31
3.4.1. Sărbătorile și simbolurile, ca resurse culturale	

3.4.2. Studii privind identitatea locală	
3.4.3. Ocuparea simbolică a spațiului	
3.4.4. Spectrul economic a culturii	
3.4.5. Activități de documentare și creare de baze de date la Centrul Cultural Județean Harghita	
3.4.6. Formarea profesională în cultură	
3.4.7. Materii privind politica de dezvoltare și evenimente profesionale	
4. Analiză funcțională	36
5. Analiza situației și a obiectivelor strategiei	42
<i>5.1. Roluri în crearea identității</i>	42
<i>5.2. Roluri în modernizarea regională</i>	43
<i>5.3. Situația sinergiei din cadrul sistemului</i>	43
<i>5.4. Practici de reprezentare</i>	44
<i>5.5. Capacitatea endogenă, caracterizare din punctul de vedere al economiei culturale</i>	45
<i>5.6. Funcția de atragere de fonduri și funcția de generare de fonduri</i>	46
6. Analiza SWOT	47

PARTEA II.: PROPUNERI DE DEZVOLTARE

7. Puncte de plecare privind politicile de dezvoltare	50
<i>7.1. Principalele teze ale analizei de situație realizate pe baza paradigmei de interpretare internă</i>	51
<i>7.2. Principalele teze ale analizei de situație realizate pe baza paradigmei politicii de dezvoltare</i>	52
8. Cadrul de politici UE în materie	57
9. Propuneri de dezvoltare	60
<i>9.1. Puncte de plecare</i>	60
<i>9.2. Viziune</i>	63
<i>9.3. Obiective strategice</i>	66
<i>9.4. Domenii de dezvoltare, pachete de programe</i>	67
9.4.1. Reforma instituțională structurală și funcțională	
9.4.2. Validarea paradigmei de economie a cunoașterii	

9.4.3. Crearea sinergiilor dintre domenii, instituții și competențe	
9.4.4. Sprijinirea consumului cultural conștient	
9.4.5. Consolidarea proceselor de construire a destinației	
9.4.6. Lărgirea cantității și gamei produselor culturale regionale	
9.4.7. Încurajarea și gestionarea proceselor inovatoare și creative	
9.4.8. Participarea pe piața muncii	
Tabelul domeniilor de dezvoltare și a programelor	89
9.5. Programe	91
10. Implementarea strategiei culturale – recomandări	127

PARTEA III.: BIBLIOGRAFIE, ANEXE

11. Bibliografie	133
12. Anexe la evaluarea situației	147
<i>12.1. Sinteza interpretării cercetărilor privind funcționarea sistemului instituțional</i>	147
<i>12.2. Interpretarea situației din perspectiva elitei</i>	151
<i>12.3. Abordarea economică a culturii – model analitic (Regiunea Sóvidék)</i>	156
13. Anexe la recomandări legate de politica de dezvoltare	166

Prefață

Institutul nostru, pe baza cererii Centrului Cultural Județean Harghita, a elaborat documentul de față, intitulat: „Strategia de dezvoltare culturală a județului Harghita”. Recent am fost informați, că în cercul celor care au studiat documentul, s-au formulat câteva întrebări legate de pasajele, propunerile profesionale incluse sub titlul „cost-eficiență”. Pe baza acestor feed-back-uri am reanalizat întregul document strategic. Acesta este un pas firesc în planificarea strategică, deoarece un grup profesional poate oferi doar sugestii în privința materialelor de dezvoltare, designul formei finale aparține organelor deliberative. Dorim să menționăm că oferim tot sprijinul în elaborarea formei considerate cele mai potrivite și de succes.

Pe baza observațiilor făcute am dori să aducem în atenția organelor de luare a deciziilor, conducătorilor instituțiilor direct vizate în aplicarea practică a strategiei elaborate și a experților în domeniu, două aspecte:

1.

Datorită caracterului inovator și importanței materialului realizat, acesta include multe oportunități de progres, multe aplicații practice (de exemplu materialul conține cca. 40 de programe elaborate, conexe ariilor de dezvoltare). Tocmai din acest motiv de multe ori modul de exprimare este foarte concis și enunțiativ, iar acesta uneori poate cauza mici neînțelegeri.

Pentru clarificarea acestora am reanalizat textul din capitolul respectiv și am concretizat unele definiții.

2.

Referitor la opiniile care au apărut în legătură cu aspectele cost-beneficiu și de cost-eficiență al programelor și al instituțiilor culturale, am dori să facem următoarele clarificări:

În susținerea instituțiilor culturale, de ani buni, finanțarea reprezintă un subiect foarte important și totodată sensibil. Atenția este îndreptată către acest subiect, și ori de câte ori se aduce în discuție această temă, foarte mulți profesioniști din domeniu, chiar și involuntar se gândesc în primul rând la măsuri de austeritate, la limitarea fondurilor. Dacă auzim termenul de cost-eficacitate, de cele mai multe ori înțelegem următoarele lucruri:

- „cineva primește tot mai puțin bani, restul să și-i procure singur”
- „din punct de vedere financiar cheltuielile să fie egale cu veniturile”(program autofinanțat)

Aceste reacții sunt naturale, având în vedere că segmentul cultural nu a fost niciodată suprafinanțat, iar politicile de austeritate au condus în mod natural la aceste temeri, la acest comportament de autoprotecție.

Am dori să accentuăm puternic:

- Strategia elaborată de noi accentuează faptul că în segmentul Cultural trebuie investite și **nu** retrase resurse financiare, este nevoie de mai mulți bani decât sunt investiți momentan.
- Conceptele „economic” și „cost-eficiență” nu sunt folosite în sensul strict financiar (cheltuieli egal venituri)

Conținutul propunerii elaborate de către noi nu se referă la privări, restrângeri de fonduri, ci se referă la lărgirea sistemului, sporirea dinamismului, rolului său din societate.

Ideea de bază a propunerii noastre este că, sistemul instituțiilor și valorilor culturale din județ, își poate asuma și îndeplini un rol mult mai important în procesul de modernizare și catch-up al județului (și al regiunii), și desigur și în consolidarea identității comunităților locale și micro-regionale. În Strategie - pe lângă menținerea valorilor și practicilor actuale – propunem **o lărgire reală a programelor și funcțiilor**, cu o introducere treptată a acestora. Printr-o introducere de succes, acest proces poate avea ca efect faptul că, în procesul de dezvoltare socială, demarat pe mai multe nivele, Cultura va dobândi acel rol pe care îl poate îndeplini datorat valorilor sale și al rolului său în societate. Faptul că în acest proces, Cultura, poate genera și locuri de muncă, și poate atrage și fonduri (într-o măsură mult mai mare decât în momentul de față), poate colabora eficient și cu alte ramuri, ne îndeamnă la a avea inițiativă, nu la prudență și așteptare.

Conceptele de „cost-eficiență” și „economic” în acest context profesional înseamnă totalmente altceva, decât contabilizarea banilor după modelul „atâta a intrat – atâta a ieșit.”

Caracterul de abordare managerială îi este oferit de faptul că, precum în viața de zi cu zi, atât în plan individual cât și familial gestionăm resursele, „ne gospodărim”. Dacă avem un proiect, ne apucăm de ceva, încercăm să inventariem toate acele resurse de care ne putem folosi în vederea atingerii scopului nostru (nu doar resurse materiale, ci și timpul de lucru, forța de muncă, relațiile, avantajele poziționale, aprecierea socială, renumele și multe altele). Iar când ne-am atins scopul, facem și bilanțul beneficiilor asemenea, în mai multe moduri, nu inventariem doar valorile produse, ci și beneficiile indirecte (în plan cultural acestea pot fi foarte variate). În managementul social, în gândirea dezvoltării rurale această practică este firească, și este recomandată introducerea treptată a ei și în plan cultural, acolo unde se pretează bineînțeles.

Un argument (dintre cele numeroase) pe marginea Strategiei care merită luat în considerare:

În regiunea noastră în perioada de dinainte de 1989 în relația „ produs Cultural - consumator” a existat o mare lipsă. Existau mai puține cărți, decât ne doream să cumpărăm, erau mai puține piese de teatru, decât doream să vizionăm, mai puține întâlniri scriitor-cititor decât la câte am fi dorit să participăm, etc. Oferta nu venea din partea produsului Cultural, ci **consumatorul căuta orice eveniment cultural, orice valoare culturală.**

Azi – din perspectiva Consumatorului – nu există lipsă, ci mai mult o SUPRAOFERTĂ. Sunt mult mai multe evenimente, decât la câte putem participa, sunt mai multe cărți, decât dorim să cumpărăm, mai multe expoziții decât la câte putem participa, etc. Relația dintre cele două elemente s-a schimbat, **Produsul caută Consumator.**

Această relație este greu de gestionat, deoarece prin mărirea ofertei, (tot mai multe produse, care de altfel sunt tot mai scumpe), deci creșterea continuă pe latura ofertei nu poate schimba această relație. Este nevoie de altceva, deoarece multe valori din județul nostru nu sunt în „circulație”, altele nu ajung acolo, unde ar trebui să ajungă. Strategia elaborată de noi încearcă să ofere o cale care poate fi luată în considerare sau poate fi chiar urmată. Acesta pe de o parte este un interes județean și regional, pe de altă parte coincide cu politicile europene de dezvoltare, care se axează pe sprijinirea zonelor rurale, pe creșterea puterii de menținere a locurilor și de sporire a populației.

Accentuăm repetat, faptul că sistemul cultural județean actual, după paradigma sa actuală este un sistem foarte bogat și consistent, realizările sale trebuie apreciate. Pachetul nostru de propuneri strategice – conform scopului nostru – nu este o critică a sistemului actual, ci mai degrabă este modelul unui sistem creativ și competitiv, realizat pe baza unei noi paradigme, și care sporește semnificativ numărul actorilor culturali și al evenimentelor culturale, lărgeste paleta produselor culturale, iar noul sistem lărgit este considerat în această viziune ca un actor de bază, creativ și dinamic în procesul de modernizare și de întărire a identității locuitorilor din regiune.

PARTEA I:
SITUAȚIA ACTUALĂ

1. Introducere

Indiferent dacă vorbim de o dezvoltare la nivelul județului Harghita sau a nivelului regiunii, este evident pentru marea parte a actorilor sociali, că procesul de dezvoltare trebuie să se sprijine pe mai mulți piloni. Agricultură, industria, turismul, silvicultura sau alte ramuri sunt importante, dar separat nici una dintre ele nu poate susține un proces de dezvoltare durabilă. Este un lucru atât de evident, încât deja nici nu este contestat.

Poate că sunt puțini cei care au recunoscut, și mai puțini cei care acceptă, că fără a include segmentul cultural ca un pilon de susținere, dezvoltarea durabilă este nerealizabilă. O analiză profundă a resurselor regionale, va putea demonstra rolul desăvârșit și importanța socială a resurselor și valorilor culturale. Cultura poate fi un pilon indispensabil al dezvoltării durabile, dacă modul său de funcționare este strâns legat de creșterea competitivității și de modelarea identității regionale. Din aceste motive, o strategie de dezvoltare culturală trebuie să devină parte integrantă a modernizării și autodeterminării regionale.

Pe parcursul pregătirii strategiilor județene întotdeauna se poate pune întrebarea, ce obiective va servi strategia respectivă, pe lângă faptul că va conține o analiză a situației actuale și trasează măsuri ce trebuie întreprinse. Întrebarea este justificată, pentru că atribuțiile, competențele și resursele consiliilor județene nu sunt suficiente pentru ca implementarea strategiei adoptate să fie realizată de actorii sociali din sectorul țintă. Din acest motiv, documentele strategice conțin numai recomandări privind domeniile și direcțiile de acțiune, care vor fi sau nu vor fi realizate de actorii sociali din domeniu, în funcție de interesele și resursele disponibile. Consiliul județean poate doar să anime, să coordoneze și să sprijine/finanțeze în anumită măsură acest proces, dar nu poate trasa, controla și evalua implementarea.

În cazul strategiei culturale însă există o situație diferită. Majoritatea actorilor ansamblului cultural județean, și în cadrul lor actori primordiali, sunt sub jurisdicție regională din mai multe puncte de vedere (finanțare, coordonare și control). Un eveniment cultural local este coordonat de actori locali, instituțiile majore organizatoare și de deservire sunt sub jurisdicția autorităților locale sau județene, iar în cazul entităților private (edituri, galerii etc.) nu se poate spune că sunt influențate în mod major de factori extraregionali. Singura excepție

o reprezintă, o reprezintă factorii care asigură un conținut cultural general (canale TV, internet, oferta de cărți și spectacolele artistice și culturale extraregionale prezentate în regiune), în acest caz evaluarea practicii de consum cade în atribuția regională.

Din acest motiv este posibilă pregătirea unei strategii culturale implementabile, și în principiu este posibilă stabilirea direcțiilor și domeniilor de acțiune, respectiv, se pot anexa la acestea, chiar dacă nu în totalitate, sisteme de finanțare, evaluare și de monitorizare. Realizarea de strategii nu este o sarcină ușoară, din mai multe motive. Numărul actorilor din sistem este mare, și fiecare (instituție, eveniment sau actor) vrea să fie sau este independent. Conexiuni între entitățile din sistem sunt destul rare, să nu mai vorbim de conexiunile din afara sistemului. Sunt extrem de puternice atitudinile și convingerile actorilor din sistem, care se rezumă la modul de realizare, la finanțarea bazată pe drepturi de bază sau la autolegitimarea propriilor activități. Convingerea conform căreia cultura este una care consumă și nu produce resurse, este de asemenea un obstacol major în implementarea unei politici de dezvoltare.

Chiar și în aceste condiții, este posibilă demararea și realizarea unui proces de dezvoltare strategică, din mai multe motive.

Trebuie accentuat un factor important: procesul de identificare regională, respectiv procesul de modernizare teritorială nu se poate realiza cu succes fără integrarea conținutului și funcției sistemului cultural.

Acesta este punctul de pornire în realizarea prezentei strategii. Chiar dacă în regiune nu se desfășoară studii sistematice, există suficiente analize, ca să putem realiza evaluarea ansamblului cultural regional din punct de vedere al modernizării regionale și al dezvoltării identității regionale, respectiv că prin colaborarea cu actorii din domeniul țintă, să putem planifica și realiza acest proces de documentare și sintetizare. Dat fiind necesitatea schimbării percepției, și a unei abordări inovative a segmentului, a fost imperativ necesară introducerea unui subcapitol (2. Criterii specifice), care oferă posibilitatea de dezbateră și de implicare a factorilor din sistem.

În analiza situației (3.) sunt cuprinse experiențele, concluziile unor studii județene și regionale. Analiza funcțională al ansamblului cultural este prezentată în subcapitolul 4, analiza procesului de identificare regională și modernizare regională în subcapitolul 5. În subcapitolul 6 este prezentată analiza SWOT, iar subcapitolul 7 cuprinde bazele politicii de

dezvoltare. Bibliografia utilizată, respectiv anexele (care conțin un extras al analizelor și studiilor) sunt prezentate în subcapitolele 8, respectiv 9.

2. Criterii specifice

Este o condiție esențială, ca în procesul de elaborare a strategiilor de dezvoltare sectoriale, la nivel județean, ca pe lângă obiectivele sectoriale, să se țină cont și de conexiunile cu celelalte sectoare, și de contextul județean, ca regiune. Acest lucru este motivat de faptul, ca strategia județeană, indiferent de sector, trebuie să țină cont de procesul complex de autodefinire, începută în ultima perioadă. Acest proces de autodefinire regională are două componente esențiale. Una este nevoia de modernizare, care pe de o parte este o cerință a populației, a comunităților din regiune, care cuprinde toate segmentele de la condițiile de viață până la integrarea în rețele globale. Cel de al doilea component este dezvoltarea identității regionale, ca nevoie și proces regional, cuprinzând o serie întregă de activități cu conținut și nivel diferit, de la reabilitarea structurilor de identitate până la construcția de noi structuri de identitate.

Strategia culturală județeană, în timp ce trebuie să răspundă la problemele unui sistem multifuncțional, cu mulți actori implicați, dat fiind subiectul său, trebuie să pună accentul pe modernizarea regiunii și pe dezvoltarea identității regionale.

În ultima perioada, sunt din ce în ce mai prezente acele argumente, care evidențiază rolul determinant al culturii destinate zonelor rurale și periferice. Aceste abordări scot conceptul „culturii” de sub contextul de „educație culturală, a culturii generale”, și păstrarea valorilor culturale (tradițiilor), respectiv consumul cultural activ sau pasiv, cu scop recreativ. Conform acestei abordări „cultura” este ansamblul evenimentelor, organizărilor formale sau informale a comunităților, a modului de conviețuire într-un context integrat sau mai puțin integrat. Este parte integrantă a conduitei de viață, al atitudinii, a cunoștințelor noastre, la scară individuală și colectivă.

Această abordare poate fi folositoare, în sensul că, într-un proces de dezvoltare a unei strategii, factorii culturii trebuie să-și redefinească rolul și locul lor în acest proces. Este o condiție fundamentală în dezvoltarea rurală, ca în procesul în sine comunitatea locală să fie implicată în cel mai mare grad, respectiv să aibă loc integrarea capacităților endogene. Interpretarea nouă a conceptului de cultură implică și faptul că pe lângă investițiile economice și sociale, primesc o atenție deosebită și proiectele care vizează identitatea locală, imaginea comunității locale. Abordarea cultural-economică relevă că resursele culturale locale și regionale sunt una dintre condițiile și posibilitățile esențiale ale dezvoltării.

Baza acestora o reprezintă aceea convingere profesională și de dezvoltare, conform căreia structura de identitate dezvoltată la scară locală și regională nu este doar un „produs”, ci un exercițiu de redefinire și fortificare a identității cotidiene – o valoare în ansamblul ei, un factor decisiv în modernizarea regională. O valoare locală sau regională, în dezvoltarea căruia actorii sociali au investit resurse și timp, și care a fost realizat prin șirul unor acțiuni sociale de mai mică sau mai mare amploare. Aceste produse se prezintă în unele cazuri sub forma unor obiecte (clădiri, monumente etc.), în alte cazuri în evenimente culturale, iar în unele cazuri se prezintă doar ca șiruri de acțiuni cotidiene, atitudini sau chiar rețele, evidente doar pentru un antropolog. Și nu în ultimul rând, ele apar și în modelele de identificare socială, prezente în diversele forme a structurilor de identitate.

Este ușor de recunoscut, că valorificarea acestor conținuturi de cultură înseamnă de fapt, că politicile de dezvoltare din domeniul culturii trebuie conectate la modelele de funcționare a comunităților locale sau regionale. Cunoșcând aceste procese și conținuturi culturale regionale, este recomandat să considerăm ca punct de plecare, că extinderea conceptului valorii culturale, locală sau regională, respectiv integrarea acestor valori în dezvoltarea locală reprezintă în fond depășirea utilizării elementelor culturale în modul tradițional.

O întrebare de bază, prin prisma modului de abordare de mai sus, raportat la județul Harghita, este că actorii sociali, interesați în dezvoltarea regională (specialiști, instituții, structuri ale politicilor publice), în ce măsură pot identifica acele posibilități, care apar din extinderea conceptului de cultură, respectiv cu resursele culturale care apar în acest context. Experiența arată, că este dificil de răspuns la această întrebare, pentru că în regiune, abordările tradiționale privind cultura și păstrarea tradițiilor culturale, sunt încă acceptate pe scară largă, iar această abordare și practică restrânge aria resurselor culturale ce pot fi utilizate în procesul de dezvoltare, a modalităților de implementare, și spațiul pentru inițiativele inovatoare.

Aceasta înseamnă că, atunci când ne gândim la dezvoltarea culturii într-o anumită regiune, ca un ansamblu, respectiv a sistemului instituțional din interiorul acestui ansamblu, trebuie să dăm răspuns și la alte întrebări, nu numai la cele care vizează contextul de organizare și de funcționare a acestuia. Trebuie să avem în vedere extinderea formei, spațiului și modalităților de funcționare, atât în privința conținuturilor culturale, cât și în privința atribuțiilor instituțiilor. Dacă cultura este privită ca o tradiție, iar instituțiile au doar rolul de

finanțare și organizare, nu vom putea realiza o interconectare, o implicare a culturii în economie, turism, în promovarea regiunii, în educație.

Găsirea actorilor culturali dispuși la colaborare este esențială în pregătirea strategiei, în pornirea procesului de re poziționare a ansamblului culturali, colaboratori care pot susține prin implicarea personală concomitent nevoi de schimbare atât a abordărilor cât și a metodologiilor. Ei vor fi parteneri în desemnarea noilor funcții, a noilor domenii și moduri de funcționare, care vor sprijini obiectivul de a trata re poziționarea ansamblului cultural regional ca parte a procesului de modernizare regională.

Regândirea atribuțiilor va determina o schimbare majoră în modul de funcționare, a instituțiilor culturale, respectiv în rețeaua instituțională, ceea ce înseamnă în primul rând că funcționarea instituțiilor trebuie privită ca o funcție complexă de deservire. Definierea noilor domenii înseamnă că aceste atribuții de deservire se pot și trebuie aplicate unor domenii care în mod tradițional nu sunt percepute ca activități culturale sau produse culturale. Acolo unde aceste două schimbări se pot aplica în mod paralel, ne putem aștepta, că nu numai viața culturală locală sau regională va fi mai dinamică și mai variată, ci și la faptul că aceasta va deveni parte integrantă a politicilor și practicilor de dezvoltare. În prezent cultura apare în politicile de dezvoltare doar ca un slogan sau nu apare deloc. În esență, instituțiile culturale nu sunt implicate în aceste procese de dezvoltare locale sau regionale. Această situație nu este una favorabilă, pentru că nu valorifică o mulțime de resurse locale sau regionale. În afara de aceasta, trebuie avută în vedere și faptul că dezvoltarea instituțiilor culturale doar de dragul culturii sau doar de dragul susținerii instituției, este o sarcină extrem de costisitoare, în contextul în care resursele sunt din ce în ce mai puține. **Trebuie acordată atenție asupra faptului că, dezvoltarea instituțiilor culturale va deveni o investiție socială rentabilă, dacă noile funcții și conținuturi dezvoltate în urma acestuia vor devenii părți integrante a proceselor de dezvoltare locale sau regionale.**

Această abordare definește și primul pas al elaborării strategiei, și anume analiza situației actuale. Studiile și analizele realizate în domeniu, respectiv diferitele aspecte ale funcționării instituțiilor din regiune, au fost privite prin prisma posibilităților de integrare ale lor în procesele complexe de dezvoltare, respectiv ce rol vor putea îndeplini în procesul complex și multifactorial al identificării regionale. Din acest motiv nu am urmărit principiul „număr mare – valoare mare”, „nu este cea mai bună variantă, dar măcar există ceva”. Principiul urmărit a fost ca o rețea de instituții, printr-un mod de funcționare stabilit, cu resursele umane și activitatea profesională de care dispune poate să devină parte a unui proces

de dezvoltare integrată. Chiar dacă vor fi dezbateri (considerat a fi ceva util și normal), trebuie urmărit ca, atât în analize cât și în evaluarea funcțională să fie evitate abordările ideologice, de cantitate și de auto-justificare. De asemenea și acele abordări, care văd ansamblul cultural ca un instrument de păstrarea tradițiilor, de justificare a identității, pentru conservarea valorilor, iar în cel mai bun caz de cultură generală.

În schimb vom putea spune, că de fapt cultura – fie ea formală sau informală, sistematică sau ocazională – își va găsi rolul în acest context de abordare și funcționare.

Dacă privim ansamblul cultural ca factor social în dezvoltarea și funcționarea identității locale sau la o scară mai largă, și ca un factor de modernizare regională, în acest caz există posibilitatea reformării întregului ansamblu. Rezultatul preconizat pe termen mediu va fi că ansamblul cultural de deveni unul dintre ambasadorii competitivității regionale.

3. Situația actuală – sinteza analizelor profesionale

În cele ce urmează va fi prezentată situația actuală a culturii din regiune, pe baza studiilor și analizelor realizate în și despre regiune, evidențiind acele componente, care pe de o parte oferă un suport în desfășurarea consultărilor profesionale, pe de altă parte pot fi folosite în elaborarea strategiei. Schimbările induse de evenimentele din 1989 au făcut posibil nu numai înființarea de instituții culturale, ci și posibilitatea de studierea ansamblului cultural. Studiarea sistematică a ansamblului cultural județean sau regional nu s-a realizat, dar există totuși studii și analize variate, în mai mare măsură din inițiative interne, în mai mică măsură din inițiative extraregionale (Bibliografia prezentată vine să sublinieze acest lucru). Conținutul, obiectivul, calitatea și utilitatea profesională a acestora este la fel de variată, ca și mediatizarea și utilizarea lor efectivă. Evaluarea acestor studii se poate face din mai multe puncte de vedere. Pe parcursul prezentei lucrări, urmărim punctele de vedere din perspectiva obiectivelor prezentei strategii.

Studiile nu sunt variate numai din perspectiva conținutului, ci și a metodologiilor și referințelor regionale. Cele mai multe studii sunt realizate la nivel regional, celelalte la nivel de microregiune, în unele cazuri la nivelul unei localități sau a unei comunități. Cauza acestei varietăți este că activitatea de culegere de date nu are o structură instituțională, un program sistematic, nici un buget. Conținutul, data efectuării, locul și grupul țintă a acestor analize sunt stabilite de necesitatea și de resursele aflate la dispoziție într-un anumit interval. Dar acest lucru poate fi benefic, dat fiind că oferă date din aproape fiecare perioadă, regiune și segment.

Principalele puncte prezentate: (1.) studii privind sistemul instituțional, (2.) analize ale consumului cultural, (3) opinii, atitudini evaluări, respectiv (4.) analizele relevante pentru elaborarea strategiei.

3.1. Studii privind sistemul instituțional cultural județean și regional

În județul Harghita există aproximativ 400 de instituții (de limbă maghiară) formale sau informale, care într-un fel sau altul desfășoară activități culturale. La prima vedere este un număr impresionant, dacă luăm în considerare datele statistice referitoare la numărul localităților unde trăiește o comunitate maghiară sau numărul locuitorilor din regiune. Dar numărul de instituții nu poate fi abordat din această privință. Pentru o abordare mai adecvată, trebuie analizată cum sunt structurate aceste instituții din punct de vedere a tipului de localitate, a organizării juridice, a formei de proprietate, a sectorului acoperit, starea financiară etc. Pe de altă parte trebuie analizată modul de funcționare a acestor instituții, iar prin funcționarea lor ce rol ocupă în viața comunității locale sau microregionale respective. Și nu în ultimul rând trebuie analizată și rolul acestor instituții în structura județeană, și ce rol au și cât de activi sunt în procesele regionale de modernizare și de identificare. Această tematică a fost analizată în mai mult rânduri.

3.1.1. Studiul cadastral al organizațiilor culturale de peste hotare (2003-2004)

În toamna anului 2002, Ministerul Moștenirii Culturale din Ungaria a inițiat un studiu privind organizațiile culturale ale maghiarilor de peste hotare. Institutul de cercetare a minorităților din cadrul Academiei Științifice Ungare a coordonat acest studiu, care a fost primul studiu complex și amănunțit, care a acoperit ca teritoriu întregul bazin carpatic, și s-a concentrat asupra organizațiilor culturale ale minorităților maghiare din șapte țări. Acest program a răspuns, respectiv a evidențiat o mulțime de întrebări din domeniul cultural. În patru județe din România, acest studiu a fost realizat de GAC – Centrul de Cercetări Regionale și Antropologice, și Centrul Cultural Județean Harghita, fiind realizată o bază de date complexă a instituțiilor și organizațiilor culturale din județele Brașov, Covasna, Harghita și Mureș, nu numai numeric, ci și din punct de vedere al activităților și modului de funcționare. Au fost incluse în eșantionul studiat 576 de localități (cu o populație maghiară de peste 1000 de entități sau unde procentul acestora a depășit 50%). Au fost selectate 1360 de puncte de colectare și 730 puncte de date (Biró, Miklós, 2006). Datele colectate, inclusiv cele referitoare la județul Harghita, arată în mod clar numărul mare și variat ale actorilor culturali, dar și frecvența inițiativelor și conținutul diversificat. Studiul a arătat că pe lângă instituțiile culturale finanțate din bugetul de stat sau local, asociațiile, fundațiile, diversele structuri fără

personalitate juridică, respectiv evenimentele locale sau regionale au un rol important în viața culturală din regiune. Aproximativ 40% dintre entitățile studiate pot fi considerate instituții culturale complexe, pentru că aproape în fiecare sat funcționează un cămin cultural, cu instituții de suport adecvat sau prin fundații sau asociații culturale. Pe baza datelor culese se poate afirma că sistemul instituțional nu este foarte specializat, dar există și se formează în continuare un sistem de organizații culturale, care indică o pregătire pentru atragerea de fonduri și un proces de specializare. (Miklós, 2005)

3.1.2. Modalități de atragere a resurselor la instituțiile culturale din regiune

Studiul menționat la precedentul punct a avut în vedere și analiza dimensiunii economice a organizațiilor, și care arată o importanță deosebită atragerilor de fonduri în această regiune. Funcționarea ansamblului cultural din regiune are o mulțime de vectori, la care studiul nu a făcut referire. În privința atragerii fondurilor au fost luate în seamă două criterii, fără care datele privind programele de finanțare nu ar fi complete. Unul dintre criterii a fost că, pe parcursul studiului accentul a fost pus pe caracteristicile formale ale organizațiilor, interpretarea datelor suferind astfel o torsiune (o organizație neformală era de rang inferior). În realitate, aceste organizații informale erau cele care concentrau de cele mai multe ori voluntariatele, o valoare care în structurile formale este de obicei neglijată. A devenit evident și faptul că în regiune, viața culturală, în acceptul cotidian, este realizat de instituții și entități mai puțin formalizate, ceea ce are consecințe în privința atragerii fondurilor.

Cel de al doilea criteriu luat în considerare, este faptul că instituțiile din regiune se diferențiază și din punct de vedere al activității economice. Din acest punct de vedere se pot stabili 5 tipuri de bază:

- Organizații finanțate de la bugetul de stat sau local (sunt cei mai activi aplicanți la programele de finanțare)
- Organizații care ar trebui să fie finanțate de la bugetul de stat sau local, care nu funcționează sau sunt menținute în funcțiune din surse alternative de finanțare
- Organizații fără finanțare din buget, care solicită permanente programele de finanțare (funcționează în funcție de finanțare)
- Organizații care nu solicită finanțare, sau doar periodic, și care funcționează permanent și fără finanțare

- Organizații care funcționează ca actori de piață (și aceștia sunt aplicanți activi la programele de finanțare)

Ca rezumare se pot concluziona mai multe despre practicile de finanțare a instituțiilor din regiune. Datele regionale arată, că pentru organizațiile culturale sunt familiarizate cu conceptele și practicile programelor de finanțelor. În regiune, mai multe sute de organizații practică atragerea de resurse financiare prin aceste programe, iar sumele câștigate prin această modalitate sunt importante ca volum, iar în cazul unor organizații atragerea acestor fonduri reprezintă singura modalitate de finanțare al activității. Acest lucru este valabil și la programele de finanțare interne, cât și la programele derulate în Ungaria. (Miklós, 2005)

3.1.3. Necesitățile de informare și formare ale instituțiilor și organizațiilor culturale din regiune

Ca urmare a programului din 2003, s-a formulat și necesitatea de a culege date privind nevoile regionale de consultanță, formare și informare, respectiv așteptările privind conținutul, opțiunile didactice și tehnologice privind aceste nevoi. La inițiativa Centrului Cultural Județean Harghita, GAC a studiat în 2004 aceste nevoi ale instituțiilor și organizațiilor culturale. Motivarea acestui studiu a fost simplu de formulat: pentru fortificarea instituțiilor culturale din regiune este extrem de importantă asigurarea unui proces de formare, de acces la informații, de consultanță specializată. Era evident că în lipsa acestora, dezvoltarea instituțiilor este doar o utopie. Studiul a acordat atenție așa numitelor nevoi individuale, respectiv nevoilor structurale datorate situației actuale a instituțiilor. Aceste două niveluri simbiote, dar diferențiate din punct de vedere funcțional a fost obiectul studiului, realizat prin două module sperate. În cadrul primului modul s-a urmărit identificarea nevoilor structurale, analizând în fond istoria acestor instituția, inclusiv cea de dinaintea de evenimentelor din 1989. Astfel studiul a relevat următoarele:

- Modelul de dezvoltare instituțională nu a facilitat apariția nevoilor de formare și informare.
- Cei trei actori culturali regionali desfășoară o activitate diferită (actori de piață, cele finanțate din bugete locale sau de stat, și organizațiile non-profit cu sau fără personalitate juridică).

- În cele mai multe cazuri, funcționarea instituțiilor și organizațiilor studiate nu este sistematică.
- Totodată cultura internă și organizarea acestor organizații și instituții este slab dezvoltată.
- Capacitate structurală regională importantă dată de relațiile personale și interpersonală dintre instituții sau dintre conducătorii lor.

În cadrul celui de al doilea modul a studiului, au fost intervievați conducătorii instituțiilor, referitor la problemele privind formarea, informarea și consultanța, totalizând 406 de răspunsuri valoroase pentru analiză. Principalele tematici a chestionarului erau legate de: sursele și modurile de obținere a informațiilor culturale, cerințele vizavi de consultanță, așteptări privind conținutul și structura programelor de formare profesională, experiențele (negative și pozitive) de la cursurile de formare, respectiv la costul acestor programe de formare. Răspunsurile relevă rolul important al presei scrise în obținerea de informații, alături de informațiile obținute prin relațiile profesionale. Informațiile prioritare din punct de vedere al activității culturale sunt cele despre evenimentele aflate în pregătire. Ca forma propusă pentru distribuția informației pe primul loc se situează newsletterul tipărit, urmat de întâlnirile personale sistematice. 82,5% dintre chestionați ar solicita consultanță de specialitate, tendința fiind mai ridicată în zona rurală (85.5 %), dar putem afirma că la fel de important este și în zonele urbane (78.1 %). Ca domeniu al consultanței 64.7 %, ar dori pentru realizarea de cereri de finanțare, iar 62,5% pentru fundraising. La întrebarea ce cunoștințe ar fi importante pentru îmbunătățirea activității culturale o treime din răspunsuri indică tot aceste două domenii, iar 26,8 % ar dori informații referitoare la noile inițiative, tendințe din domeniu. Formarea profesională a fost considerată importantă de marea majoritate a celor chestionați (90%), iar referitor la tematica, majoritatea răspunsurilor indica ca domeniu organizarea de evenimente, urmat de informare și cunoștințe de culegerea de informații (Biró, Bálint, Miklós, 2006).

3.1.4. Sistemul de relații ale instituțiilor culturale

În 2006, ca o continuare a studiilor începute, sub coordonarea GAC, la inițiativa Centrului Cultural Județean Harghita, a fost realizată o analiză tip survey, referitoare la sistemul de relații din domeniul cultural. Obiectivul urmărit a fost realizarea unei situații privind caracteristicile culturii relaționale dintre instituții, obținerea de date de la conducători instituțiilor referitoare la această relație și atitudinile, cunoștințe necesare dezvoltării ei.

Studiul efectuat în perioada mai-iunie 2006 s-a realizat pe baza chestionarelor destinate instituțiilor de specialitate din județele Brașov, Covasna, Harghita și Mureș, având ca punct de pornire baza de date realizat în 2003. Studiul, pe baza răspunsurilor primite de la 205 instituții, au adeverit faptul că importanța relațiilor, a imaginii și a promovării este importantă și recunoscută, dar în același timp s-a confirmat și suprapunerea dintre recunoașterea necesității culturii relaționale și activitățile propriu-zise de dezvoltare a culturii relaționale. Studiul a confirmat și faptul că patriotismul local este extrem de puternic la organizațiile, instituțiile culturale din regiune, care în cele mai multe cazuri împiedică dezvoltare relațiilor și managementul acestora. (Gergely, 2008)

3.2. Cercetări privind consumul cultural

Din discursurile accentuate de ordin etnic și cultural din ultimele două decenii, respectiv din cele profesionale și publice, problematica consumului cultural lipsește cu desăvârșire. Dintre motive evidențiem două. *Prima este o schimbare a accentului tematic: în timp ce problematica culturii este pe prim plan în contextul drepturilor, a numărului de evenimente și al organizațiilor, respectiv cele privind politicile de finanțare, ascund în fond ce se întâmplă pe planul comportamentului cultural de zi cu zi (consumul, activități culturale nereprezentative).* Existența propriilor instituții culturale este importantă, dar la fel de important este și faptul că acestea să intre în atenția publică, dar măsurarea exactă a datelor privind audiența bibliotecii, audiența teatrelor, evoluția obiceiurilor de citire în cadrul populației majore, modelele de vizionare TV, sau audiența artelor plastice nu este considerat la fel importantă.

Acest lucru nu este întâmplător, pentru că principiile de bază ale înființării și finanțării instituțiilor naționale este imperativ din motive etnice în această perioadă, și nu din nevoile reale de consum al acestora. La neglijarea datelor concrete privind consumul de cultură a fost influențat și de faptul că în perioadă fortificării identității colective nu sunt măsurate aceste date, din simplul motiv că dorim să vedem date considerate ca neplăcute.

Pe lângă negarea acestor procese reale, trebuie să ținem cont și de faptul că după schimbarea regimului din 1989 au existat permanent teme sociale „importante” care au diminuat importanța altor probleme. Relațiile interetnice, migrația, munca în străinătate, evoluția demografică negativă, șomajul, sărăcia sunt temele care domină dialogul profesional și public.

Lipsa de informații a devenit o problemă majoră, și împiedică chiar și dezvoltarea politicilor publice. În timp ce în regiune, au fost formulate o serie de programe economice, silvice, ocrotirea mediului, dezvoltarea infrastructurii, cultura nu apare nicăieri. Nu avem idee despre evoluția culturii suburbane specifice situației noastre minoritare de dinaintea evenimentelor din 1989, ce a devenit din această cultură caracterizată prin cifrare, simbolică bogată, cu o forță impresionantă asupra identității. Dat fiind că procesele de dezvoltare a identității au fost preluate de actori publici și politici, consumul cultural și acțiunile legate de funcționarea vieții culturale au suferit o schimbare radicală.

Cunoștințe bazate pe date, analize sistematice sunt puține. Pe baza analizelor existente, respectiv pe baza experiențelor din activitatea de teren, se poate concluda, că evaluarea importanței sociale a instituțiilor, respectiv a angajaților acestora are un trend pozitiv. Audiența evenimentelor, manifestărilor culturale, raportat la numărul de locuitori este ridicată. Audiența emisiunilor TV de limbă maghiară, și în special al emisiunilor culturale, este ridicată la generațiile cu vârstă medie și înaintată. Referitor la vizitarea bibliotecilor, a muzeelor, la cumpărarea de cărți și citit avem doar estimări. Nu există studii privind evoluția titlurilor din biblioteci, despre evoluția comportamentală a publicului cititor. Acest lucru nu este întâmplător, dat fiind că nici în prezent nu există o analiză profesională despre oferta culturală din regiune (rolul mass mediei în viața culturală, oferta editurilor, a posturilor TV și radio din regiune, a grupurilor regionale de cultură și de artă etc.).

Chiar dacă ne formăm impresii despre diferitele comportamente publice de consum, avem informații și mai puține referitoare la situația culturii în cadrul familiei, cum se manifestă, care este relația dintre veniturile familiei cu consumul de cultură. Știm extrem de puțin în privința consumului de cultură prin prisma diferențelor tot mai marcante dintre generații. Și de asemenea nu avem informații despre consumul prin rețelele sociale (împrumuturile de carte dintre indivizi, rețele informale locale).

În legătura cu cultura cititului, dorim să supunem atenției, alături de studiul efectuat de Gereben Ferenc, și unele studii regionale. Studiul MOZAIK2001 prezintă informații empirice privind consumul de cultură în rândul tineretului. În cadrul Facultății de Științe Sociale din Universitatea Sapientia din Miercurea Ciuc sunt tot mai dese analizele locale, care au ca obiect consumul de cultură (analiza unor comunități din școli analiza populației în vârstă dintr-o localitate, studii privind consumul de cultură la niveluri locale, obiceiuri de citit etc.).

3.2.1. Studiul Mozaik 2001

Studiul Mozaik 2001 a fost realizat de mai multe instituții de cercetare din afara Ungariei, sub coordonarea Institutului National de Cercetare a Tineretului din Ungaria, și a avut ca obiect analiza resurselor materiale și culturale a tineretului maghiar din afara Ungariei, a modului de viață și a sistemului de valori. Printre tematicile chestionarului s-a regăsit și consumul de cultură, mai precis se căutau răspunsuri privind consumul de mass-media și obiceiurile culturale.

În această regiune, studiul a fost realizat sub coordonarea cercetătorilor Bálint Blanka, Biró A. Zoltán și Demeter Gyöngyvér, prin intervievarea a unui eșantion de 750 de persoane din grupul de vârstă de 15-29 de ani, în localitățile în care populația maghiară este majoritară.

Conform datelor culese cel mai frecventat loc de această categorie de vârstă este discoteca (37% au fost în luna premergătoare chestionării cel puțin o dată la discotecă). Bibliotecile și librăriile intră iarăși în categoria locurilor frecventate (28%, respectiv 20%), ceea ce reprezintă o nevoie de documentare în vedere continuării studiilor. La fel de important este și numărul celor care participă la petrecerile de acasă, în baluri și la evenimentele din casele de cultură, ceea ce, după opinia cercetătorilor, reprezintă un consum de cultură de valoare scăzută. Printre cele mai slab frecventate evenimente se numără concertele simfonice și de muzică ușoară, expozițiile, cauza fiind accesibilitatea redusă a acestora. În privința obiceiurilor de citit, s-a constatat că 39% dintre intervievați nu a citit nici o carte în ultimul an, 30% a citit maximi 5 cărți, iar un sfert dintre ei a citit între 6-20 de cărți. (Bálint, Demeter, 2002)

3.2.2. Studii de caz

În cadrul Universității Sapientia, Facultatea de Științe Sociale, au fost realizate mai multe lucrări de licență care au la bază un studiu local, și conține date despre consumul cultural, sau au avut ca obiectiv studierea practicilor de consum culturale.

Una dintre aceste analize avea ca temă analiza modului de petrecere a timpului liber al populației active din Miercurea Ciuc, realizat de Kulcsár Erzsébet în perioada noiembrie 2004-ianuarie 2005, și a avut ca rezultat o imagine de ansamblu al modului de time management și consumul cultural al grupului țintă. Analiza a căutat răspunsuri referitoare la obiceiurile privind frecventarea bibliotecii, a teatrului, a expozițiilor, a muzeelor și a

concertelor. În ceea ce privește biblioteca, se poate constata că există o corelație privind numărul celor care merg la bibliotecă și nivelul studiilor, iar această corelație se regăsește și răspunsurile cu privire la mersul la teatru, expoziții, muzee etc. Analiza arată o corelație puternică printre nivelul studiilor și consumul ridicat de cultură: cu cât este mai ridicat nivelul studiilor, cu atât este mai frecvent consumul de cultură. Raportat la grupule de vârstă (18-34 și 35-59), în cazul ambelor grupe aproximativ jumătate dintre cei intervievați frecventează în mod curent evenimentele culturale. (Kulcsár, 2006)

O altă analiză a fost realizată în cadrul elevilor din clasa X. din Liceul Tamási Áron (Odorheiu Secuiesc), având ca obiect obiceiurile de citit și petrecerea timpului liber, realizat de Gothárd Török Melinda în anul 2006. Studiul a încercat să afle răspunsuri cu privire la biblioteca personală a elevilor, modul de selecție a cărților, preferințele privind scriitorii etc. În general biblioteca personală este compusă din 21-50 de cărți (45.2%), 23.9% dintre respondenți au între 1 și 20 de cărți, iar cam o cincime are o bibliotecă personală cu 50-100 de cărți, și foarte puțin au peste 100 de cărți. Referitor la numărul cărților citite în anul precedent, 31% a citit între 4-5 cărți, dar sunt elevi care nu au citit nici una, și sunt elevi care au citit aproape 30 de cărți. Cu privire la obiceiurile de citit, majoritatea elevilor (68,4%) alocă mai puțin de o oră cititului pe săptămână, o treime între 2-3 ore, iar 4% dintre intervievați alocă peste 4 ore. (Gothárd Török, 2008)

Un alt studiu la nivel local avea ca obiect viața și obiceiurile culturale ale tineretului din zona Armășeni, în special referitor la consumul media și de cultură, realizat de Csiszer Enikő în 2005. În privința obiceiurilor de citit, peste jumătate dintre cei intervievați nu au citit nici o carte în ultimul an, restul a citit foarte puține cărți. 38,3% nu a cumpărat nici o carte, și numai 5,5% dintre cei chestionați cumpără carte în mod frecvent, 69,9% nu au trecut pragul bibliotecii. Analiza acestor date relevă că cei care frecventează o instituție de învățământ merg la bibliotecă (100%), restul nu, sau foarte rar – în speță cei care lucrează ca angajați sau în gospodăria proprie. Acest studiu relevă situația culturii, consumul de cultură într-o zonă rurală periferică a județului Harghita. (Csiszer, 2006)

Antal Boglárka Klaudia în 2007 a analizat comportamentul persoanelor din Miercurea Ciuc, care frecventează teatrul, relația dintre persoane și instituție, respectiv rolul teatrului din în viața societății. Studiul a analizat frecvența vizitelor, tipul de bilet, preferințele privind genul producțiilor, cât de mulțumiți sunt de activitatea acestei instituții. Referitor la rolul teatrului, se poate constata că odată cu înființarea și stabilizarea activității ei, se dezvoltă în mod constant o audiență, deci teatrul îndeplinește un rol de organizator a vieții cotidiene, un

facilitator a relațiilor inter-personale. Cei chestionați consideră că teatrul are un rol important în viața orașului (pe o scară de la 1 la 10 – 1/ nu are nici un rol, 10/are un rol extrem de important). 27,5 au acordat calificativul 8 pentru rolul teatrului, iar 25,6 au acordat calificativul 10 la această întrebare. (Antal, 2008)

Dálnoky Csilla a analizat imaginea teatrului din Miercurea Ciuc, în cadrul profesorilor din liceele municipiului. Motivarea grupului țintă a fost aleasă de la presupunerea că au un rol determinat în formarea opiniei publice. Din publicul teatral fac parte și elevii, pentru care opinia exprimată de profesori poate fi una desăvârșitoare. Studiul (bazat pe interviuri libere și răspunsuri la chestionare) a urmărit să afle răspunsurile la elementele practice ale imaginii teatrului (clădirea, tehnica, actorii, piesele teatrale), dar și pe obiceiurile publicului, așteptărilor și judecata vizavi de teatrul municipal. Imaginea teatrului în rândul profesorilor este alcătuită pe baza mai multor aspecte, și oferă, fără a se considera exhaustivă, un punct de reper pentru activitatea teatrală. (Renovarea clădirii, mai multă atenție în alcătuirea repertoarului, ofertă pentru o scară mare largă de public, repere referitoare la organizarea activității, a relațiilor cu publicul, păstrarea valorilor existente și dezvoltarea lor. (Dálnoky, 2008)

Biró Róbert a studiat în 2008 obiceiurile de recreație și de consum a tinerilor din Corund, analizând particularități precum: timpul petrecut în fața TV, cu cititul, utilizarea internetului, frecventarea instituțiilor de cultură și a locurilor de agrement. Ca urmare a studierii acestor factori, au fost stabilite cinci grupuri, diferențiate de modul de petrecere a timpului liber (stilul contemporan și de agrement, stilul tehnologizat, stilul urban, stilul creativ și stilul tradițional), iar prin prisma acestora locul și ocazie consumului de cultura.

3.2.3. Subcultura tineretului

Szapu Magda a realizat în anii 2001-2002 un studiu în rândul tineretului din bazinul carpatic, în care a fost inclus și Miercurea Ciuc (Ferencz Angéla: Cultura și modul de viață a tinerilor din Miercurea Ciuc (Szapu Magda (szerk.): Ifjúsági „szubkultúrák” – tanulmánykötet, MTA – Politikai Tudományok Intézete, Budapest 2004) și Odorheiu Secuiesc (Sólyom Andrea: Studiu de caz despre tineri din grupurile culturale ale tineretului, In: Szapu Magda (szerk.): Ifjúsági „szubkultúrák” – tanulmánykötet, MTA – Politikai Tudományok Intézete, Budapest 2004). Cercetarea calitativă analizează stilul de viață și

cultura tineretului, obiceiurile de recreație, iar rezultatele au fost utilizate ca puncte de comparație cu alte două studii realizate în localitățile Pápa și Tatabánya din Ungaria.

3.2.4. Consumul de cultură în microregiunea Pogány-havas

Nu există studii de anvergură cu privire la consumul de cultură în regiune, numai unele studii care au vizat unele subdomenii ale acestui consum, în unele localități mai mici. În completarea acestor lipsuri, a fost realizat un studiu de către Centrul Cultural Județean Harghita, referitor la practicile culturale și comportamentul cultural în localitățile din microregiunea Pogány-havas (comunele Păuleni-Ciuc, Frumoasa, Mihăileni, Lunca de Sus și Lunca de Jos, respectiv satele din jurisdicția lor). Studiul, realizat pe un eșantion de 509 de gospodării, a avut obiectivul de a analiza cât sunt de caracteristice și frecvente anumite activități culturale și recreative, corelația acestora cu școlarizarea, cu situația financiară a familiilor, diferențele generațiilor prin prisma mentalității și preferințele privind valorile culturale. Un alt aspect important a studiului era influența familiei asupra consumului individual de cultură și viceversa. Culegerea de date cantitative sa realizat prin chestionare, cu întrebări privind cititul de carte, de ziare, teatru, muzica, televizor, radio, internet, casa de cultură. Culegerea de date a fost completată cu interviuri cu persoanele din domeniul cultural, cu primarii comunelor vizate, cu reprezentanții ONG-lor din zonă. În urma studiului efectuat s-a constatat că în cadrul grupului țintă există o diferențiere privind obiceiurile de consum, raportate la generații, și s-a dovedit că starea financiară influențează în mod decisiv consumul de cultură la nivelul familial și individual. Datele culese arată că preferințele culturale sunt în influențate de ocupația și nivelul de școlarizare iar acestea împreună au o influență calitativă și cantitativă asupra consumului de cultură. Un alt rezultat important este că sa confirmat, că marea majoritate a opțiunilor de cultură și recreație nu includ familia, chiar dacă familia este indicată ca o valoare de fiecare generație. (Balló – Benes, 2009)

3.3. Opinii despre starea culturii al regiunii

În acest subcapitol vor fi prezentate studiile realizate în urma analizei opiniilor despre situația culturii din regiune, despre evoluțiile interne, și concepțiile despre viitorul ansamblului cultural. Grupul țintă al acestor studii îl reprezintă elita regiunii sau elita

culturală, și cuprinde opinia, concepția unor personalități cu experiență vastă în domeniu, care sunt conducători ai unor instituții de profil sau au un rol activ în viața culturală locală.

3.3.1. Texte și întâmplări, procesele de schimbare în spațiul cultural

În toamna anului 2005, GAC-ul și Centrul Cultural Județean Harghita au inițiat un studiu privind fenomenele din spațiul cultural. Întrebarea de bază viza condițiile de funcționare a instituțiilor culturale din județ, iar obiectivul viza analiza și documentarea schimbărilor parvenite în ultimii 15 ani, prin interviuri (discuții amănunțite) cu persoanele din conducerea acestor instituții. Cei intervievați erau artiști, conducători și persoane publice cu experiență în anumite subdomenii culturale (Patru directori de muzee, trei directori de bibliotecă, doi directori de teatru, cinci art-directori, trei redactori șefi, un referent de specialitate și un artist plastic). Pe baza interviurilor realizate s-au concretizat detaliile proceselor culturale din regiune, varietăți de timp și spațiu, corelații, istorii, cariere și experiențe. Din acestea se pot selecta proprietățile specifice a fenomenelor din spațiul cultural, din sistemul de funcționare a culturii, și anume:

- Se poate constata o profesionalizare puternică în domeniu
- Rolul autonomiei interne din cadrul sistemului de funcționare, respectiv creșterea rolului personalităților independente în funcționarea instituțiilor
- Prezența pragmatismului în conducerea instituțiilor
- A crescut rolul instituțiilor și programelor culturale în formarea identității locale, în formarea imaginii comunităților
- Schimbarea de generație de după 1990 (Oláh, 2008)

3.3.2. Studiu privind activitățile caselor de cultură din zona rurală, starea lor, activitățile culturale ale consiliilor locale

Centrul Cultural Județean Harghita a realizat un studiu privind activitățile culturale ale consiliilor locale din Harghita, respectiv persoanele de conducere ale caselor de cultură din zonele rurale, comunitățile locale care folosesc edificiile culturale, funcțiile și dotarea acestora. Din datele culese de la 55 de consilii locale, reiese că în marea majoritate a cazurilor nu există fonduri nici pentru o persoană care să asigure paza și întreținerea caselor culturale comunale, respectiv majoritatea lor nu consideră necesară înființarea unui post de conducere

la acestea pentru administrarea acestor edificii, rezultând faptul că, cultura nu are o structură instituționalizată în zonele rurale, iar în unele cazuri nici alocarea de atribuțiuni nu sa realizat. În general primăriile nu au o „politică culturală”, pentru că aloca sume mici din bugetele anuale, respectiv pentru că le lipsește capacitatea de planificarea și prospectare. Resursele alocate sunt în general pentru reparațiile caselor de cultură sau pentru finanțare unor evenimente. (Szócs, 2008)

3.3.3. Imaginea de viitor a elitei din regiune

Programul Foresight Regional, un program comun al Consiliul Județean Harghita, GAC și Universitatea Sapientia a fost implementat în anul 2006. Ca metodologia pentru realizarea analizelor sa utilizat modelul Foresight, a cărei esență era dezvoltarea imaginii de viitor și a scenariilor de dezvoltare și de valorificare socială, prin cooperarea elitelor regionale, prin aplicarea cărora se vor transforma pozițiile de competitivitate regională. Primul pas a fost realizarea unei culegeri de date prin metoda Delphi, pe un eșantion de 1200 de persoane din zonele populate de minoritatea maghiară din județele Covasna, Harghita și Mureș (Biró, 2007) Concluzionând rezultatele studiului, relevante din punct de vedere a valorilor culturale, se poate constata, că nu există diferențe de percepție privind viziunea de viitor la nivelul elitei din diverse zone, indiferent de vârstă, respectiv ocupație. Majoritatea celor chestionați afirmă că valorile culturale ale regiunii se vor păstra. Părerea celor care lucrează în învățământ sau în cultură, nu se evidențiază în mod marcant, opiniile fiind în consens cu opiniile exprimate de cei care lucrează în alte domenii. Cei care lucrează în domeniile mai sus specificate sunt însă mai sensibili la scăderea importanței vieții culturale, și consideră că vor apărea consecințe pe termen lung dacă viața culturală este neglijată din cauza intereselor economice. Majoritatea celor chestionați sunt de acord că simbolurile și manifestările vor fi la fel de importante în viitor, și consideră posibilă ca valorile culturale să fie valorificate din punct de vedere economic și au o opinie bună despre această inițiativă. Cu afirmația că valorile culturale pot fi păstrate doar de către muzee, majoritatea nu este de acord (65%). (Ferencz, 2007)

3.3.4. Programul Județean “Viziune Culturală”

Ca o continuare a programului Foresight, Centrul Cultural Județean Harghita a inițiat în 2007 Programul Județean “Viziune Culturală”. Obiectivul programului era identificarea informațiilor, opiniilor și concepțiilor elitei culturale județene privind viziunea de viitor a culturii din județul Harghita. În grupul țintă au fost incluse nu numai personale din conducerea instituțiilor culturale, ci și conducătorii grupurilor informale din domeniu, și persoane cu influență asupra vieții culturale. Întrebările vizau strategiile, concepțiile despre viitor, atingând tematicile economiei culturale, turismul cultural și atragerea de fonduri. Studiul a arătat că elita nu are un răspuns, o imagine definită despre economia culturală și turismul cultural, răspunsurile exprimate indică o neîncredere manifestată în această privință. (Csomortáni, 2008). În privința atragerii de fonduri, rezultatele arată un nivel de pesimism și pasivitate, indicând restrângerea resurselor și neutilizarea lor, dar totodată indică o lipsă de planificare în atragerea finanțărilor. Majoritatea răspunsurilor indică recunoașterea faptului că pentru o activitate de succes este necesară inovarea și pregătirea profesională, dar consideră că acest lucru nu va fi în viitor o caracteristică a actorilor din viața culturală județeană. (Balló, 2008)

3.3.5. Analiza presei: articole culturale în cotidianul Hargita Népe

Mass media din regiune, arată, și a arătat în mod permanent, un interes major evenimentelor și instituțiilor culturale. Se poate spune că mass-media (în special cea locală, dar și emisiunile TV și radio din regiune) se ocupă în mod voluntar și des cu cultura. Viața culturală reprezintă pentru mass-media o colecție variată de surse de informare, importante și pentru consumatori, din care se pot realiza în mod sistematic și ușor materiale de presă.

Acest comportament cooperant al presei a avut un rol important în promovarea evenimentelor, instituțiilor și personalităților din cultură. Conform unor date GAC presa a relatat despre mai multe mii de evenimente. Același lucru se poate afirma și despre locurile de semnificație simbolică. Promovarea și prezentarea evenimentelor și instituțiilor este tema disertației PhD pregătită de Ferencz Angela, iar un repertoriu privind materialele culturale publicate pe parcursul unui an de cotidianul Hargita Népe a fost realizat de Centrul Cultural Județean Harghita. Acest repertoriu conține peste 2100 de articole culturale mai mici sau mai ample, incluzând și știrile culturale. Acest lucru arată imaginea formată de presă despre

cultura regională, o imagine care produce o legitimare la scară largă a rolului social pentru un șir de evenimente care implică mai mulți factori sociali, cu creștere concomitentă a performanței acestora.

Acest studiu a reprezentat continuarea celui din 2005, și a evidențiat în această lucrare, că principala sursă de informare și promovare pentru actorii culturali o reprezintă presa scrisă. Acest rezultat a dat naștere altor subiecte de cercetare, care vizau modul de apariție a temelor și știrilor cultura în cotidianul județean Hargita Népe, respectiv cum se poate caracteriza informarea culturală în presa locală. Studiul din 2005, a fost realizat prin analiza conținutului materialelor din ediția din 2005 al cotidianului respectiv, și arată faptul că majoritatea materialelor publicate erau știri, deci reduse ca dimensiune, și conțineau numai informații relevante despre evenimentele din regiune, indicând locul și data desfășurării lor. Erau destul de frecvente corespondențele ulterioare despre unele evenimente, rezultând că deși nu lipsesc materialele cu caracter cultural, totuși majoritatea covârșitoare sunt doar informații punctuale despre evenimente (Benes, 2008).

3.4. Analize privind modelarea identității regionale și competitivitatea regională

3.4.1. Sărbătorile și simbolurile, ca resurse culturale

În cadrul GAC, în ultimii 10 ani, au fost realizate o serie de studii, și create baze de date, a căror obiectiv era colectarea și sistematizare datelor cu privire la resursele culturale regionale. Dintre aceste studii, două se remarcă prin faptul ca sa realizat pe scară largă, iar una prin caracterul microregional.

Primul studiu complex de acest gen s-a realizat în 1999 și a luat în seamă manifestările simbolice din regiune, din perioada 1989-1998. Au fost astfel înregistrate parametri de bază a 998 de manifestări, respectiv prin studierea a 1847 de articole de presă s-a realizat o analiză a prezentării lor în presă. Studiul a căutat răspunsul cu privire la rolul acestor manifestări în construcția identității regionale. Totodată, numărul manifestărilor, caracterul lor, desfășurarea lor geografică reprezintă puncte de reper în dezvoltarea unor programe de economie culturală regională sau microregională (Vezi materialul ilustrativ anexat).

Cea de a doua cercetare a luat în evidență locurile sacrale/simbolice din regiune (Registrul regional aș simbolurilor etnice), rezultând o bază de date cu 1334 de înregistrări despre locurile din regiune, la care este conectat un înțeles sacral/simbolic puternic, ori unde sunt obiecte vizibile ale acestora. Acest lucru a evidențiat și mai mult o întrebare importantă al abordării economiei culturale, și anume în ce măsură și în ce mod o locație sacrală/simbolică este parte a identității colective. Un exemplu edificator este cazul crucilor în spațiul public (pe stradă, în intersecții), care fără excepție indică o anumită acțiune sau un șir de acțiuni, dar relația cu o comunitate mai mică sau mai mare se poate demonstra doar prin cercetarea locului. Din acest punct de vedere, studiul asigură doar o bază de date a potențialelor locații sacrale/simbolice.

Acest baze de date pot fi puncte de pornire relevante pentru studierea resurselor culturale din regiune prin prisma economiei culturale.

3.4.2. Studii privind identitatea locală

Studiul inițiat de GAC a urmărit obținerea de informații despre situația și evoluția identității locale. Una dintre argumentele studierii acestui fenomen, este rolul accentuat a structurilor locale de identitate în dezvoltarea locală. Un alt argument este legătura cu identitatea națională, dat fiind în procesul de fortificare a identității locale un rol fundamental îl au elementele care sunt în strânsă legătură cu identitatea națională. Procesul de conexiune a identității locale la structurile naționale de identitate este un proces, care în ultimele două decenii a produs noi metodologii și tipuri de comportament. Prin exemplul unor localități a fost prospectată acest proces, iar prin informațiile obținute să fie dezvoltată metodologia unei cercetări care să cuprindă mai multe regiuni. Rezultatele cercetării vor fi publicate într-un volum, iar un material special a fost realizat și pentru forumul „Regiunea de succes”.

3.4.3. Ocuparea simbolică a spațiului

S-au realizat mai multe studii cu privire la rolul componentelor culturale în dezvoltarea identității regionale, care analizează ocuparea simbolică a spațiului înaintea și de după evenimentele din 1989. Aceste studii pot fi citite în „Spațiul Nostru? Utilizarea simbolică a spațiilor în Ținutul Secuiesc” – red. Bodó J., Helyzet Könyvek, Editura Pro-Print 2000., Public – Simbol – Societate, red. Biró A.Z. – Bodó. J., Editura Státus, 2010), iar numărul studiilor care se ocupă de această problemă este în creștere. Aceste studii au o abordare, care aplică în mod consecvent metodologia studierii proceselor de dezvoltare a identităților, deci rezultatelor pot fi aplicate în elaborarea strategiei culturale. Și în acest domeniu s-a realizat un material special pentru forumul „Regiunea de succes”.

3.4.4. Spectrul economic a culturii

În vederea valorificării din punct de vedere economic a registrelor de date și de simboluri este relevant un studiu realizat în zona Corund-Praid, o cercetare realizată exclusiv prin prisma economiei culturale (Biró Z. Z. 2005, manuscris). Acest studiu prefațează măsurile care trebuie întreprinse în viitor, și semnalează că resursele culturale sunt mai numeroase, decât cantitatea estimată, și că aria lor este mult mai largă, depășind hotarele stabilite prin unele criterii socioculturale sau muzeale. Și textul anexat exemplifică modul și

direcția de urmat în prospectarea capacităților culturale endogene. Totodată atrage atenția că, trebuie făcută o diferențiere între resursele prezente în identitățile locale/regionale pe de o parte, și între resursele care pot veni în completarea resurselor oferite de identitatea locală/regională. Acest lucru dezvoltă mai accentuat problematica conexiunii dintre cultură și politica de dezvoltare, dar pe care nu o vom trata în această analiză, dat fiind inexistența unor studii în domeniu, cu excepția celui mai sus specificat. Considerăm în același timp că studiile asemănătoare realizate în celelate regiunii ale județului (de exemplu regiunea Ciuc, Gheorgheni, Odorhei sau Toplița) ar avea rezultate similare.

3.4.5. Activități de documentare și de creare de baze de date la Centrul Cultural Județean Harghita (CCJH)

CCJH depune eforturi de mai mulți ani pentru a documenta, a realiza baze de date, a studia modul de funcționare al ansamblului cultural județean. Printre acestea se pot enumera și acele registre care totalizează casele de cultură din regiune, respectiv întocmirea registrului cu evenimentele și manifestările culturale din fiecare an. Aceste încercări sunt realizate la nivel județean și conțin ingrediente utile pentru realizarea istoriei instituțiilor și manifestărilor culturale din județ. Poate fi edificatoare culegerea de date realizată în zona Ciucului. În anul 2009, CCJH a realizat o culegere de date despre casele de cultură și manifestările culturale din această zonă, totalizând 47 de lăcașe de cultură, interviuarea a 38 de persoane responsabile de viața culturală, de casele comunitare, și reprezentanții autorităților locale.

În această categorie se poate înscrie și baza de date a finanțărilor județene cu caracter cultural respectiv analiza acestor date (Balló Beáta – Statistica finanțărilor acordate de Consiliul Județean Harghita pentru perioada **2003-2007; Regiunea în schimbare – Analize sociologice și antropologice, red. Biró A. Zoltán, Editura Alutus, M. Ciuc, 2008**). Studiul oferă o informare completă despre procedura de finanțare, lipsurile ei, respectiv dă imagine clară despre practicile privind atragerea de fonduri ale entităților culturale județene.

3.4.6. Formarea profesională în cultură

Programul de formare a managerilor culturali inițiat de CCJH a fost inițiat odată cu apariția cerințelor privind personalul calificat din domeniu și nevoia de a distribui materiale profesionale de calitate, și reprezintă un pas important în schimbarea percepției și abordării ansamblului cultural. Materialul didactic, (Cultura – Spațiu – Competență, red. Biró A. Zoltán – Bodó Julianna, CCJH, Editura Alutus, M. Ciuc, 2006) destinată în special managerilor culturali din zona rurală cuprinde următoarele tematici: teorie culturală, comunicare, mass media, societatea informațională, dezvoltare locală și regională, directive culturale europene, conceptele de bază din științele sociale, metode și tehnici de cercetare sociologică, conceptul și limbajul de proiect, atragerea de fonduri, tehnici de comunicare, relații cu presa.

3.4.7. Materii privind politica de dezvoltare și evenimente profesionale

Începând cu anul 2000 au fost organizate mai multe evenimente cu privire la politicile de dezvoltare regională, în cadrul cărora au fost abordate (ulterior publicate) propuneri privind potențialul cultural al regiunii, fiind ori prezentate, ori formulate ca propuneri pentru politicile de dezvoltare. Aceste abordări au formulat posibilități și nevoi, urmate de un șir de propuneri, cu scopul de documentare profesională, pentru facilitare schimbării de concepție. Contextul și procedurile de finanțare din perioada respectivă nu au facilitat implementarea acestor propuneri. Un exemplu elocvent este studiul realizat de Ferencz Angéla cu titlul Ocrotirea moștenirii culturale, baza industriei culturale (Publicat în Regiunile bazinului carpatic 1. – Ținutul Secuiesc, red. Horváth Gyula, Centrul de Studii Regionale, Academia Științifică Ungară, Editura Dialóg Campus, Budapesta-Pécs, 2003.), care conține toate punctele profesionale cu care trebuie să se ocupe un proces de dezvoltare culturală regională. Datorită aderării României la UE, a pornit un proces de dezvoltare locală, microregională și județeană (elaborare de strategii, proiect mari legate de resursele de finanțare unionale), care oferea posibilitatea adoptării acestui tip de abordare și practica regională. În acest context s-a născut și propunerea strategică a lui Biró A. Zoltán, care aborda tema înființării unui centru regionale de servicii culturale (Înființarea de rețele regionale pentru instituțiile și organizațiile culturale maghiare din Transilvania, red. Biró A. Zoltán – Csomortáni Erika: Cultură – Spațiu – Viitor, Editura Alutus, M. Ciuc, 2008).

O schimbare reală în acest domeniu a apărut odată cu începerea elaborării strategiilor regionale de dezvoltare integrată, având ca și consecință faptul că azi, evaluarea valorilor culturale primește o atenție în fiecare document strategic local sau regional, iar în unele cazuri apar și obiective strategice cu conținut cultural. Importanța procesului semnalează că am ajuns și la punctul în care elaborarea unei strategii culturale județene este o necesitate

4. Analiză funcțională

A. În corelație cu aria geografică a regiunii, densitatea populației și numărul de locuitori putem spune despre sistemul cultural regional că este alcătuit dintr-un număr semnificativ de instituții și evenimente și este un sistem funcțional. Această afirmație este valabilă în cazul instituțiilor, organizațiilor, evenimentelor deopotrivă. Varietatea componentelor și faptul că acest segment este caracterizat de o dezvoltare dinamică (noi componente apar permanent iar cele vechi sunt într-o schimbare continuă), poate reprezenta un punct de plecare pozitiv din punctul de vedere al politicilor de dezvoltare.

B. Din documentele analizate se conturează clar structura și funcționarea de tip punctual al sistemului. Acesta înseamnă, că există mai multe entități de sine-stătătoare, care nu mențin legături nici în plan organizațional, nici funcțional și din acest motiv nu există nici armonizare între ele. Exagerând un pic putem afirma că numărul punctelor de funcționare și de organizare este egal cu numărul instituțiilor, evenimentelor, actorilor culturali. Cadrul de referință comun pentru procesele și instituțiile din această regiune îl oferă fundalul național-ideologic. Acesta este un lucru important întrucât poate fi de ajutor în autodefinire și autoevaluare, poate reprezenta un punct de reper în mediul social și instituțional direct, oferă legitimitate instituțiilor, rolului asumat în societate și celor care lucrează în această organizație.

C. O deficiență majoră îl reprezintă faptul că această traiectorie individuală, ca model de organizare și funcționare în zonă, nu are capacitatea de a produce și de a pune în mișcare nici un alt cadru de referință important, acestui mare număr de entități care operează în plan individual. În consecință acest morman de instituții n-are un rol de creare de structuri interne. Ba chiar dimpotrivă putem spune că acest mod de activare individuală, apără organizația de colaborarea cu alte organizații, evenimente, de abordarea unor cadre de referință importante și pragmatice. Chiar și în mediul instituțional direct, pune accent mai mult pe relațiile individuale.

D. Din caracterul de structurare și funcționare de tip punctual al sistemului, provin și unele caracteristici pozitive, cum ar fi de exemplu numărul mare de instituții, respectiv tendința de întemeiere a cât mai multor noi instituții. O altă consecință este eterogenitatea funcțională, variabilitatea activităților. Nu doar instituțiile existente parcurg un drum individual, dar procesele de înființare (apariția dorinței de organizare, apariția organizațiilor informale, parcurgerea diferitelor trepte de formalizare etc.) decurg într-un mod caracteristic, individual. Cristalizarea nevoilor și obiectivelor și instituționalizarea acestora de obicei nu se întâmplă pe baza unui model bine definit, ci de obicei parcurge o traiectorie individuală, iar această unicitate a organizării și asumării rolurilor își lasă amprenta pe structura și modul de operare a noii instituții. Pentru o mai bună înțelegere: organizațiile culturale din regiune se aseamănă cu formarea și activitatea gospodăriilor de subzistență. Asta însemnând că între diferitele instituții sunt multe asemănări de tip formal, dar acestora li se adaugă un înalt nivel de individualizare. Individualizarea este mai importantă decât cooperarea care necesită împărțirea rolurilor și funcțiilor. În caz de nevoie indivizii pot coopera (ca identități care-și respectă reciproc barierele), dar această cooperarea nu poate conduce la o conexiune care să aibă ca rezultat interdependența.

E. Individualizarea accentuată a traiectoriilor de organizare și funcționare explică și un șir de caracteristici negative. În primul rând faptul că cele mai multe organizații se bazează doar pe propriile resurse, deci nu se întind mai mult decât le ajunge plapuma. În consecință de obicei nu pot profita de experiențele de organizare și funcționare a altora. Nu există o bază de experiențe sau cunoștințe comune, din care să se poată informa toți. Fiecare instituție capătă caracter formal, doar în măsura posibilităților proprii (cunoștințe, resurse materiale, cultura organizațională). Acesta este valabil pentru profesionalizarea membrilor, crearea relațiilor, atragerea de fonduri și multe alte segmente. Nu este o coincidență faptul că cele mai multe instituții culturale din regiune au probleme cu crearea de imagine, marketing și organizare, și pe deasupra există probleme și cu identificarea posibilităților de dezvoltare și cu găsirea ocaziilor de a profita de acestea.

F. În această regiune cele mai importante caracteristici ale acestui set de instituții culturale (avantaje și dezavantaje deopotrivă) provin din modelul de tip punctiform de creare și activare. Nu putem (sau nici nu este nevoie) să formulăm momentan alte așteptări de conduită

și funcționare față de actorii culturali din regiune indiferent de domeniu – formare, atragere de fonduri, marketing-decât cele care se bazează pe modelul de activitate de tip punctiform. Acest mod de activitate conturează în mare măsură ce consideră că este important, realizabil, necesar respectiv opusul acestora, actorii culturali din regiune. Schimbarea de atitudine și deschiderea spre alte posibilități este posibilă doar dacă modelul de activitate de tip punctiform suferă o schimbare la nivelul celor mai multe instituții.

G. Nivelul de acceptare și de sprijinire al instituțiilor, evenimentelor, programelor culturale în societate, putem spune că este ridicat. Afirmatia este valabilă pentru o gamă variată de evenimente: evenimente festive, spectacole, inaugurări de expoziții, concerte etc. Acceptarea socială poate fi cuantificată prin nivelul de frecvență al evenimentelor, respectiv prin opinia publică referitoare la aceste evenimente. Această afirmație poate fi contestată din mai multe puncte de vedere. De exemplu este problematică valoarea cultural-estetică pe care le reprezintă diferitele evenimente, cât de des sunt organizate, cât costă organizarea lor, care este raportul dintre investiție și participarea la eveniment. Ar fi foarte importantă găsirea unor răspunsuri la aceste întrebări în cadrul unor analize profesionale. În lipsa acestor răspunsuri putem accepta ca un factor pozitiv frecvența ridicată a evenimentelor, respectiv opinia publică pozitivă. Toate acestea pot reprezenta un punct de plecare important celor care se ocupă de dezvoltarea activității instituțiilor din regiune.

H. Trebuie analizat detaliat sprijinul exprimabil prin indicatori cantitativi ale programelor și evenimentelor în măsura în care suntem interesați de relația reală dintre sistemul cultural și populație, sau ne interesează integrarea regională a elementelor sistemului cultural. Empiric se poate observa că munca instituțiilor culturale, interpretarea evenimentelor publice și a opiniilor au natură efemeră, sunt de scurtă durată, sunt legate direct de derularea evenimentelor și se concentrează doar pe câteva componente dominante. Nu se referă la întreaga instituție, la o întreagă formă de activitate, ci doar la una – două componente ale evenimentului în desfășurare, care sunt importante din punctul de vedere al așteptărilor personale, intereselor vorbitorului. Ca justificare iese în prim plan succesul de moment, un element atractiv sau o componentă ieșită din comun. Aceste evaluări sporite dar de scurtă durată ne duc cu gândul la efectul de masă culturală, la acel comportament, când impactul de moment al consumului, ca experiență pozitivă cere o confirmare rapidă de la mediul

înconjurător, și se legitimează prin pricina feedback-urilor rapide și scurte astfel realizându-se legitimarea consumului însuși.

Această evaluare practică reprezintă un sprijin social real, dar nu trebuie să pierdem din vedere caracterul efemer al acestuia din cauza încărcăturii sentimentale și al superficialității. Tocmai din acest motiv nu poate reprezenta un cadru potrivit pentru o conexiune mai adâncă și mai prosperă între instituțiile, evenimentele culturale și mediul social relevant, nu conduce la crearea unui fundal social de susținere. Deși aceste identificări temporare și efemere își au rostul, instituțiile și evenimentele culturale ar trebui întemeiate mai mult pe mediul social direct, relațiile dintre actorii sociali locali ar trebui să fie mult mai complexe, defalcate și productive. Modul de receptare asemănător cu modelul culturii de masă ne face să credem, că actorii sociali privesc activitatea instituției respective ca un serviciu de moment (ca o emisiune tv) și nu ca un mod de activitate comună, care este și modul de reprezentare al activității respectivei comunități.

Caracterul acesta de cultură de masă al instituțiilor și evenimentelor culturale este tot mai accentuată în ultima perioadă. Nu este întâmplător faptul că încercăm să organizăm cât mai multe evenimente în regiune, să creștem numărul evenimentelor recurente, să participe cât mai multe persoane la evenimente iar feedback-ul să fie pozitiv. În acest proces instituțiile, respectiv evenimentul și mediul său social - în mod paradoxal – în plan funcțional se îndepărtează tot mai mult unul de celălalt.

Din punctul de vedere al politicilor de dezvoltare regionale faptul că practicile prezentate mai sus ajung tot mai des în prim plan este nefavorabil din două motive. Ca urmare a tehnicizării și a culturalizării de masă interioare scade în mod considerabil rolul îndeplinit în procesul teritorial de autoidentificare, deși sistemul cultural ar trebui să fie unul din actorii principali ai acestui proces. Totodată acest proces prin caracterul său ocazional, în loc să lege diferitele elemente ale sistemului cultural, mai mult le izolează de cooperarea cu celelalte sisteme, în consecință în loc să sporească, mai mult scade rolul sistemului cultural în procesul de modernizare a regiunii.

I. Rolul mass-mediei îl prezentăm doar tangențial, pentru că de această temă s-a ocupat detaliat Dna Ferencz Angela, în lucrarea sa de doctorat. Rolul mass-mediei este clar pozitiv în măsura în care media este cea care oferă informații permanente despre instituțiile și

evenimentele culturale, și informațiile sunt întotdeauna pozitive. În materialele mass-media cu caracter discursiv de prezentare și evaluare, regăsim același comportament de tip receptiv ca și în majoritatea opiniilor curente. A reacționa prompt, a spune cât mai multe lucruri pozitive despre instituție și eveniment, a scoate în evidență elementele care accentuează anvergura, spectacolul, caracterul deosebit al evenimentului iar după aceea a da uitării totul, pentru că urmează o altă instituție, un alt eveniment cu o evaluare entuziastă. Nu este coincidență faptul că din acest mod de prezentare lipsește totalmente critica și analiza rolului din societate al evenimentelor și instituțiilor culturale. Desigur rolul de prezentare al mediei și în acest fel este unul pozitiv, întrucât instituțiile și evenimentele nu și-ar putea realiza reclama din resursele proprii, iar astfel nici nu trebuie să plătească pentru reclamă.

Această practică în mod concret doar oferă legitimitate instituțiilor, dar fără orice selecție, deliberare și clasificare. Problema este pe de o parte că încercările succesive de legitimare se anihilează parțial sau totalmente. Iar și mai important este faptul că tot nu se realizează fuziunea dintre instituții/eveniment și mediul social direct, și nu se realizează tocmai integrarea pe care o definește media ca unul dintre scopurile sale.

J. Elementelor sistemului cultural momentan le este atribuit dor un rol minim în obiectivele și programele de dezvoltare. Instituțiile care își parcurg propriul drum, care au ca scop activități care să le păstreze legitimitate pe scurtă durată nu pot fi parte componentă a planurilor politicilor de dezvoltare. Modul de organizare și logica de activitate al acestor instituții nu este adecvată pentru parteneriate, participare socială. Nu agreează adaptarea la schimbările structural-funcționale, alocarea de roluri, modelele de cooperare bazate pe împărțirea rolurilor și responsabilităților. Această barieră structural- funcțională trebuie luată în considerare deoarece analizăm posibilitățile de dezvoltare ale instituțiilor, respectiv asumarea de roluri în programele mai largi de dezvoltare. Imposibilitatea de evoluție este adeseori remarcată, dar de cele mai multe ori este motivată cu aptitudinile angajaților, cu lipsa competențelor profesionale, lipsa de calificare. De multe ori într-adevăr aceste sunt motivele și într-adevăr de cele mai multe ori operatorii instituțiilor însuși sunt responsabili pentru lipsa dezvoltării. **Însă elementele care îngreunează dezvoltarea și cooperarea regională sunt incorporate adânc în modul de formare și funcționare a instituțiilor, al proceselor.**

* * *

Caracterizarea funcțională a sistemului cultural indică în mod clar că această problemă necesită o abordare deliberată și coordonată strategic. Acest lucru este motivată de nivelul ridicat de individualizare și caracterul efemer al activităților instituțiilor, incertitudinea pozițională și profesională a elitei din regiune, lipsa de monitorizare sistematică a proceselor culturale și a potențialului semnificativ al instituțiilor și exploatarea potențialului regiunii în folosul acestuia, care momentan funcționează sub nivelul posibilităților. Desigur nu putem afirma că varietatea, fragilitatea și vulnerabilitatea din momentul de față al instituțiilor și proceselor culturale nu ar conține și un șir de componente pozitive. În baza analizei nu dorim în nici un fel să propunem includerea instituțiilor cu orice preț într-un sistem centralizat care poate părea foarte eficient.

Elementele sistemului cultural sunt caracterizate momentan de vulnerabilitate, standarde de operare variabile, dependența de individ, proiectarea pe termen scurt, nivelul scăzut de profesionalizare. Pe de altă parte le caracterizează pofta de experimentare, ajutorul reciproc (non-formal), nivelul afectiv ridicat. Sistemul cultural este caracterizat de vulnerabilitate, nivel de funcționare fluctuant, grad redus de profesionalizare, dependență de individ, iar acest lucru este valabil și referitor la utilitatea în societate, nivelul de eficacitate, rolul în definirea identității și modernizarea regiunii.

Totodată trebuie menționat faptul că în anumite domenii nu avem la dispoziție studii care să facă posibilă analiza funcțională a sistemului. Pe deasupra am avut la dispoziție un timp foarte limitat pentru realizarea analizei de situație, astfel am putut realiza doar o analiză și evaluare a studiilor deja efectuate în acest domeniu, realizarea unor noi analize nefiind posibilă. Totuși este recomandată realizarea acestui studiu în prima fază a realizării strategiei. Aree importante care au nevoie de o analiză aprofundată: analiza și evaluarea produselor sistemului, analiza și evaluarea serviciilor, analiza și evaluarea activităților PR - reclamă, analiza și evaluarea aparițiilor pe bază web, analiza și situația creșterii de baze de date, realizarea principalelor analize sectoriale (ex. formări).

5. Analiza de situație a obiectivelor strategiei

În continuare vom sintetiza acele caracteristici ale sistemului cultural, care joacă un rol important în formarea identității și modernizarea regiunii. Observațiile din cadrul analizei de situație desigur pot reprezenta subiectul discuției nu numai între actorii culturali ai regiunii, ci și toți cei care dispun de cunoștințe profesionale în teritoriul proceselor de autoidentificare și dezvoltare regională. Principalul nostru scop este ca prin observațiile din analiza de situație și dezbaterile create pe marginea acestora în procesul de elaborare a strategiei să dezvoltăm acele linii de acțiune și pachetul de programe cel mai optim, prin care să angrenăm cât mai mult sistemul cultural în aceste două procese teritoriale.

Disponem de o întreagă gamă de studii despre caracterul și situația momentană a procesului de identificare din regiune (analize despre utilizarea simbolică a spațiului, analiza proceselor de dezvoltare a identității pe plan local și regional, există date de baze pe această temă iar momentan este planificat un forum profesional în cadrul „Forumul Regiune de Succes” (Sikeres Székelyföld FórumSOROZAT) materialele de lucru există deja). Am făcut de câteva ori referință la aceste materiale în capitolul recapitulativ al studiilor. Și despre situația procesului de dezvoltare al regiunii există o serie întreagă de analize și proiecte, există numeroși experți în domeniu, care pot fi parteneri în procesul de elaborare al strategiei.

5.1. Roluri în crearea identității

După 1989, elementele sistemului cultural (valori culturale, organizații, evenimente, personalități) se angajează tot mai mult în procesul de dezvoltare al regiunii, fără ca această participare și acest rol asumat să fie conștientizat ca o dezvoltare de identitate programatică. Acest lucru poate fi explicat prin simplul fapt că în această regiune activitățile de dezvoltare a identității din perioada de după 1989 corelează în cele mai multe cazuri cu procesele de reabilitare locale și etnice, respectiv cu acțiunile politice legate de acestea. Conceptele și metodică politicilor de dezvoltare legate de comunitate și de dezvoltarea de identitate locală și regională, nu sunt cunoscute. Dezvoltarea de identitate are loc în diferite feluri, de mai multe ori și în acestea sunt folosite multe elemente culturale, însă practicile discursive le plasează pe

acestea în segmentul politicii sau al reprezentării etnice. Astfel rolul lor în dezvoltarea societății, al identității locale sau regionale este mai mult un rol implicit și de scurtă durată, are un caracter mai mult afectiv decât unul conștient și cel mai important este faptul că nu există conexiune între diferitele elemente. Evenimentele nu constituie un proces care să ofere actorilor culturali obiective, o direcție clară sau un rol social bine definit. În concluzie potențialul de dezvoltare al identității al diferitelor elemente este eficientizat doar într-o foarte mică măsură.

5.2. Roluri în modernizarea regională

Rolul sistemului cultural în modernizarea regiunii momentan este unul nesemnificativ. În regiunile periferice sub conceptul de modernizare socială ne referim la acele nevoi și acel proces cu ajutorul căruia actorii sociali pot face față provocărilor macro proceselor, crește competitivitatea lor, în timp ce nu pierd legătura cu regiunea. Toate aceste se pot reflecta în dezvoltarea competențelor personale sau profesionale, inovații de conținut, accesarea de informații, profesionalism, învățarea tehnicilor de instituționalizare, managementul relațiilor, cooperarea și multe altele.

Elementele sistemului cultural (instituții, evenimente, programe etc.), se leagă mai mult de valorile și normele culturale rurale, sprijină intensitatea în sens pozitiv, aprofundarea lumii proprii, cunoscute, decât conexiunea la procesele globale.

Dominanța intensității și modelele de menținerea activității la scară individuală îngreunează crearea de rețele și colaborarea structurală cu celelalte arii ale vieții sociale (economie, educație, protecția mediului, piața muncii).

5.3. Situația sinergiei din cadrul sistemului

Organizarea și funcționarea de tip punctiform al elementelor sistemului scade în mod semnificativ șansa creării sinergiilor. Relația dintre diferitele elemente se bazează în mare măsură pe relațiile interpersonale. Acestea nu sunt deloc sau sunt instituționalizate doar în

foarte mică măsură. Desigur relațiile personale pot avea o influență mare în succesul unei inaugurări de expoziție, recenzia unei cărți sau un spectacol. Dezavantajul lor provine din caracterul efemer, iar încetarea lor poate duce la desființarea evenimentului sau grupului. Aceleași tip de relație caracterizează și legătura dintre diferitele instituții. La acest nivel cursa pentru atragerea de fonduri se realizează mai mult în mod individual, nu sprijină apariția consorțiilor și cooperărilor.

5.4. Practici de reprezentare

Cel mai important segment de reprezentare al instituțiilor, evenimentelor, valorilor culturale este media. Din analiza de situație efectuată reiese că atitudinea mediei tipărite și electronice este una pozitivă. Media este deschisă oricărei cereri de apariție venită din partea oricărui actor din mediul cultural, chiar în unele domenii (protecția monumentelor, valori istorice, prezentarea unor personalități în cadrul unor interviuri) preiau inițiativa. Dar și în acest domeniu practica reprezentării este cu mult sub potențialul real. Acest lucru se întâmplă din două motive.

Actorii din media consideră că trebuie să scoată în evidență doar ceea ce-și doresc actorii din mediul cultural și nimic mai mult. Dacă teatrul face publicitate unui spectacol, galeria face publicitate unei inaugurări iar editura face publicitate unei cărți de cele mai mult ori media face publice aceste lucruri gratis. Însă se oprește aici, nu dorește să facă recenzii, analize despre evenimentul care a avut loc. Pe de altă parte și actorii din mediul cultural sunt mulțumiți cu această situație. Drept urmare în media apar sute de știri culturale și referate despre evenimente. Acesta reprezintă doar un cadru minim al relației dintre sistemul cultural și media, însă lipsesc totalmente toate celelalte modalități de colaborare dintre cultură și media (evaluare, situare socială, generarea unor noi reflexii).

Folosirea mijloacelor societății informaționale constituie o nouă șansă de reprezentare pentru sistemul cultural. Tehnologia este cunoscută, mijloacele există, costurile nu sunt mari. Totuși rezultatele sunt reduse, probabil datorită faptului că în mediul rural posibilitățile IT sunt utilizate doar la un nivel scăzut. Dar are un rol și mai important modul de organizare de tip punctiform prezentat mai sus. Fiecare actor cultural experimentează avantajele oferite de IT, au câteva rezultate frumoase dar imaginea de ansamblu nu este una pozitivă, aceste

încercări de cele mai multe ori rămân într-un stadiu formal. Și faptul că diferitele evenimente mai mici se organizează mai mult pe baza relațiilor personale, astfel și nevoia de reprezentare al evenimentului se racordează acestui nivel. Desigur dimensiunea IT-lui poate reprezenta unul din segmentele de bază în definirea identității însă în momentul de față asumarea de roluri al actorilor culturali este infim.

5.5. Capacitatea endogenă, caracterizare din punctul de vedere al economiei culturale

În anii precedenți am efectuat studii în mai multe localități, studii al căror scop a fost enumerarea cât mai punctuală a valorilor locale. Experiența noastră este că numărul valorilor culturale este cu mult peste numărul valorilor din conștientizarea publică. Explicația este foarte simplă: în plan local aceste valori reprezintă parte integrată a vieții de zi de zi în așa măsură încât nici nu se realizează valoarea lor culturală. De acest gen sunt elementele gastronomice, construcțiile lingvistico-simbolice, elementele locale ale mediului construit, istoria și evenimentele societății locale, caracteristicile locale ale modului de viață și altele. Deși cele mai multe descrieri de localități, monografiile, prezentările de peisaj prezintă cele mai multe dintre aceste elemente, aceste capacități endogene la nivelul conștiinței comune nu sunt considerate valori.

Deocamdată nu există aspirația de a realiza un inventar cât mai complet al valorilor locale, din acest motiv lipsește și următorul pas care din punctul de vedere al politicilor de dezvoltare ar putea fi foarte productiv. Ne referim aici la abordarea cultural-economică conform căruia potențialul endogen care momentan nu este considerat valoare culturală, în urma unei munci profesionale efectuate în comunitate ar putea fi introdus în identitatea locală și ar putea deveni astfel valoare culturală cunoscută și acceptată. La nivelul analizei de situație putem spune că acest potențial imens există, dar deocamdată lipsește recunoașterea necesității și utilității acestei munci culturale.

5.6. Funcția de atragere de fonduri și funcția de generare de fonduri

Cu cât este de mai mică anvergura un eveniment, o instituție, cu atât mai multe fonduri atrage, fapt ce dovedește forța interioară specifică a sistemului cultural. Desigur această putere de atragere de fonduri este valabilă doar în mediul social direct, bazat mai ales pe relațiile personale, pe rețeaua de încredere, dar funcționează în multe locuri și poate fi foarte eficient. Poate reprezenta resursele proprii (forță de muncă, cunoștințe, bani, ajutorul acordat de ceilalți -instrumente sau bani-, capitalul social etc. Nu este o formă instituționalizată în sensul concret al cuvântului, dar are un nivel de instituționalizare ridicat în plan local. Acest model susține multe dintre elementele sistemului și este capabil să înlocuiască elementele care dispar.

6. Analiza SWOT

Calități	Defecte
<ul style="list-style-type: none">- Un număr considerabil de instituții și evenimente culturale- Dinamismul elementelor constitutive ale sistemului cultural- Capacitatea de funcționare al elementelor vieții culturale- Nivelul de legitimitate și acceptare socială a diferitelor instituții, eveniment și programe culturale locale, este foarte ridicat- Nivelul ridicat de participare la evenimentele culturale- Aprecierea exclusiv pozitivă a mass-mediei	<ul style="list-style-type: none">- Caracterul de tip punctiform al sistemului cultural- Sistemul instituțional cultural este incapabil să creeze o structură- Puterea relațiilor individuale- Deficiențe de resurse și lipsa competențelor de atragere de fonduri- Lipsa unei viziuni de viitor, individuale sau în plan organizațional- Enumerarea concretă a resurselor culturale ale județului- Eterogenitate culturală- Efectul culturii în masă: evaluările, opiniile au caracter efemer, se concentrează doar asupra unor caracteristici dominante- Media se limitează doar la prezentarea evenimentelor

Posibilități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> - Conexiunea intensă dintre instituțiile și evenimentele culturale și mediul social direct - Dispariția caracterului punctiform al sistemului cultural și organizarea în structură a sistemului instituțional cultural - Organizarea conștientă a utilizării resurselor - Creșterea conștientă a capacității de atragere de fonduri - Folosirea resurselor culturale ale regiunii în economia culturală - Integrarea mediei în mod eficient în întărirea relației dintre instituțiile culturale sau evenimente și mediul social - Transformarea definiției tradiționale al culturii 	<ul style="list-style-type: none"> - Menținerea modelului de activitate de tip punctiform - Intensificarea fenomenului de cultură în masă - Sistemul cultural și procesul de identificare regională se îndepărtează în așa măsură în care interacțiunea dintre ei devine nesemnificativă sau chiar dispare - Depărtarea instituțiilor și evenimentelor de planurile și realizările politicilor de dezvoltare - Marginalizarea treptată a culturii și ruptura totală de mediul social relevant, fapt ce atrage după sine dizolvarea treptată a sistemului cultural și minimalizarea radicală a numărului de evenimente culturale